

ВІДГУК

офіційного опонента –

доктора наук з державного управління, професора Сурай Інни Геннадіївни на дисертаційну роботу Лисачок Алли Василівни на тему «Механізми управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами.

Інвестиційна безпека як складова економічної безпеки є важливою складовою національної безпеки будь-якої держави світу. Для України питання безпеки є першочерговими.

З урахуванням небезпек, особливо зовнішніх, для України в умовах воєнного стану, післявоєнної відбудови та подальшого розвитку питання управління інвестиційною безпекою держави на принципах сталого розвитку є архіважливими.

Таким чином, дисертація Лисачок А.В. «Механізми управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку» є актуальною та своєчасною науково-дослідною роботою.

Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи за темою «Фінансово-економічна політика в контексті інноваційного розвитку України» (номер державної реєстрації № 0120U105019) у межах якої автором запропоновано напрями підвищення інвестиційної безпеки держави в умовах сталого розвитку з урахуванням зарубіжного досвіду.

Основні результати наукових досліджень та їх новизна.

Структура дисертаційної роботи характеризується логічністю та послідовністю, обумовлена завданнями та підпорядкована меті дослідження. Дисертанткою узагальнено наукові підходи, обґрунтовано базові положення механізму управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку та запропоновано практичні рекомендації з удосконалення механізмів управління інвестиційною безпекою в умовах переходу на принципи сталого розвитку.

Так, у *першому* розділі «Теоретико-методичні засади механізмів управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку» проаналізовано сучасні трактування базових категорій та понять дослідження, концепції сталого розвитку та узагальнено підходи до

визначення інвестиційної складової як важливого чинника економічної безпеки, проаналізовано нормативно-правове регулювання інвестиційної безпеки в Україні в сучасних умовах.

Автором встановлено, що інвестиційна складова є особливою підсистемою економічної безпеки, оскільки вона створює передумови для найкращого використання соціально-економічних відносин у розвитку і науково-технічному відновленні продуктивних сил суспільства за допомогою активної інвестиційної діяльності. Узагальнено основні підходи до понять “інвестиційна безпека”, “сталий розвиток”, “механізм державного управління”. Наведено класифікацію основних загроз інвестиційній безпеці та її основні індикатори: питома вага інвестицій (внутрішні капітальні вкладення та іноземні інвестиції) у ВВП; питома вага вітчизняних інвестицій у ВВП; частка іноземних інвестицій у загальному обсязі інвестицій країни; співвідношення прямих і портфельних інвестицій; величина іноземних інвестицій на душу населення; ступінь покриття потреби держави в інвестиційних ресурсах грошовою масою; частка бюджетних коштів у вартості інвестиційного проекту.

Лисачок А.В. запропонувала власне визначення інвестиційної безпеки як «стан економіки, при якому в країні створене ефективне інвестиційне поле для інвестицій, що підкріплене нормативними та законодавчими актами, що в свою чергу здійснюють підтримку та врегульовують діяльність як внутрішніх так і зовнішніх інвесторів, для досягнення стійкого економічного розвитку країни».

Також автором запропоновано трактування поняття «механізм державного управління» під яким автором пропонується «розуміти певну сукупність засобів, методів, суб'єктів та об'єктів як єдиної системи управління, яке за допомогою оцінки діяльності суб'єкта підтвердить його ефективність». При цьому, узагальнено основні складові механізму державного управління економіки та наведено його структуру, яка складається з: об'єкта, суб'єкта, функцій, принципів, завдань, заходів, форм впливу, важелів, інструментів, методів, чинників впливу, політики, стимулів, потенціалу, процедур, ресурсів, способів, стратегічних цілей, мети. Визначено, що основними суб'єктами державного регулювання економіки є: Президент України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України, органи виконавчої влади різних рівнів, Національний банк України, Антимонопольний комітет України, Фонд державного майна України, об'єднання, союзи та асоціації, органи місцевого самоврядування.

Лисачок А.В. наведено класифікацію механізмів державного управління, яка може бути узагальнена за такими класифікаційними

ознаками: масштабність впливу, суб'єктом управління, методами управління, функціональним призначенням.

Дисертанткою проаналізовано основні нормативно-законодавчі акти у сфері інвестиційної діяльності та зроблено висновок, що «сьогодні в Україні існує значна кількість нормативно-правових актів, що регулюють відносини в інвестиційній сфері. ... в Україні загалом створена відповідна правова база для інвестиційної діяльності. Нормативно-правові акти та законопроекти спрямовані на вдосконалення регулювання відносин в інвестиційній сфері та мають свій предмет та цілі. ... сформована регуляторна система свідчить про те, що сьогодні держава вживає низку заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для інвестиційної діяльності в Україні саме шляхом закріплення на законодавчому рівні принципів та правил її здійснення». При цьому виявлено, що в українському законодавстві немає закону, який би регулював питання безпеки інвестицій.

У другому розділі «Стан публічного управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку» висвітлено авторську оцінку стану інвестиційної безпеки України на міжнародному, національному та регіональному рівнях.

Зокрема, Лисачок А.В. проведено аналіз динаміки показників інвестиційної безпеки Рівненської області, який продемонстрував негативні тенденції, щодо рівня інвестиційної безпеки регіону. Для стабілізації відповідної ситуації та підвищення рівня інвестиційної безпеки у аналізованому регіоні було створено Офіс із залучення та підтримки інвестицій в економіку Рівненської області. Окрім цього, іноземні інвестори можуть отримати професійну підтримку від спеціалізованої організації – Агенції «ІнвестінРівне», яка покликана сприяти інвесторам та бізнесу в Рівненській області щодо вибору місць для розміщення, започаткування бізнесу та реалізації всіх етапів інвестиційного проекту. Вона була заснована місцевою владою за підтримки Координатора проектів Організації з безпеки та співробітництва у Європі (ОБСЄ).

Автором зроблено висновок, що в Україні «стан інвестиційної безпеки на сьогодні є вкрай незадовільним, оскільки нормативні значення не досягають відповідного рівня, що підтверджено основними показниками інвестиційної діяльності, а також позиціями держави в міжнародних рейтингах. Для стабілізації ситуації необхідно: стабілізувати валютний курс, перемогти у війні, знизити облікову ставку, запровадити діджиталізацію державних послуг, прийняти відповідних нормативно-правових актів, які надали запуск ринку землі, а також здійснити підтримку значних інвестиційних проектів».

У *третьому* розділі «Удосконалення механізмів управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку» дисертанкою узагальнено досвід публічного управління інвестиційною безпекою в країнах ЄС, висвітлено власні пропозиції органам влади щодо удосконалення управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку та наведено висновки щодо удосконалення правового та економічного механізмів забезпечення інвестиційної безпеки держави в умовах сталого розвитку.

Так, при аналізі зарубіжного досвіду у сфері інвестиційної безпеки виявлено основні процеси та інституції, які залучені при формуванні сприятливого інвестиційного середовища, а також в своїй діяльності керуються нормативно-правовими актами, які забезпечують насамперед національну та економічну безпеку, а потім інвестиційну, оскільки остання є складовою економічної, котра є важливою компонентою національної безпеки. Крім того, досвід провідних держав світу демонструє, що процес залучення інвестицій під час перехідного періоду потребує активізації реформування економіки, створення сприятливих умов для інвесторів. Незважаючи на досить широкий спектр зарубіжних та вітчизняних досліджень щодо державного управління інвестиційною безпекою, існує необхідність комплексного системного узагальнення з урахуванням іноземного досвіду країн-членів ЄС, впровадження інноваційних методик та технологій такої діяльності.

Лисачок А.В. розроблено пропозиції щодо удосконалення правового та економічного механізмів управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку, до яких належать: розроблення Закону України «Про інвестиційну безпеку», розроблення пропозицій, щодо удосконалення нормативно правової бази, яка врегульовує процедуру інвестування в державі; внесення змін до «Методики проведення державної експертизи інвестиційних проектів та форми висновку за її результатами» та Закону України про «Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання екологічного маркування в Україні», яке дозволить виявляти продукцію, яка вироблена за всіма екологічними нормами та стандартами, що засвідчуватиме про те, що продукція, її упаковка не можуть завдати шкоди навколишньому середовищу.

Крім цього, автор пропонує знизити імпорتنі мита для комплектуючих та обладнання для науково-дослідної діяльності та переробної промисловості; розробити відповідний механізм перевірки нового устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, що ввозяться для реалізації інвестиційного проекту із значними інвестиціями на виконання

спеціального інвестиційного договору, а також перевірки проєктів, яким надається державна підтримка та які звільняються від сплати ПДВ.

Лисачок А.В. запропоновано застосування договорів державно-приватного партнерства для покращення стану інвестиційної безпеки держави, яке дозволить здійснити удосконалення механізмів управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку, оскільки ДПП поєднує в собі зусилля держави та бізнесу у галузях, які є стратегічно важливими для держави та інвестора, але водночас надзвичайно ризиковані. При цьому кожна зі сторін (держава, приватний партнер) вбачає свої переваги у процесі реалізації проєктів, які могли б, бути нереалізовані без приватних партнерів. Приватний бізнес отримує державну підтримку через отримання певних пільг (податкових), державне фінансування, доступ до державної або комунальної інфраструктури.

Найбільш суттєвими результатами дослідження, що мають наукову новизну та отримані особисто здобувачкою, вважаємо такі:

уперше запропоновано підхід до оцінювання рівня інвестиційної безпеки держави на регіональному рівні, використання якого дозволяє оцінити негативний вплив на соціально-економічний розвиток регіонів, виявивши головні негативні чинники, який у перспективі можна буде використовувати при порівняльному аналізі регіонів для мінімізації інвестиційних ризиків, що позитивно вплине на зростання рівня ВРП та залучення ПІІ;

удосконалено:

систему принципів державного регулювання економіки, а саме доповнено їх перелік іншими визначальними принципами: взаємозалежності – передбачає оцінку взаємозв'язку людини і природи на місцевому та глобальному рівнях; різноманітності – означає оцінку важливості природного і культурного розмаїття в нашому житті, економіки і добробуту; ресурсозатратності – передбачає визнання, що ресурси планети є вичерпаними, і наслідками некерованого і нестійкого зростання є збільшення масштабів зuboжіння;

методику оцінювання рівня інвестиційної безпеки держави шляхом виокремлення трьох рівнів (міжнародний, національний, регіональний) оцінки інвестиційної безпеки, що дозволяє модернізувати засади державного управління інвестиційними процесами задля забезпечення його більшої функціональної ефективності та систематизувати показники оцінки інвестиційних процесів на всіх трьох рівнях.

Також важливим є пропозиції дисертантки щодо удосконалення системи законодавства, удосконалення інституційного та правового забезпечення підготовки й реалізації проектів державно-приватного партнерства, використання моделі еколого-економічної системи, як комплексу взаємодіючих економічних, природних і соціальних елементів, узагальнення зарубіжного досвіду управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Відповідний ступінь теоретичного, методологічного та емпіричного обґрунтування наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації, на наш погляд, підтверджується великою кількістю проаналізованих наукових праць, широкого кола опрацьованої джерельної бази та безпосередньо посиланнями на список використаних джерел з 294 найменувань.

Поставлена автором мета дисертаційної роботи – наукове обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів управління інвестиційною безпекою в умовах переходу на принципи сталого розвитку логічно розкрито.

Обґрунтованість одержаних результатів забезпечується шляхом комплексного використання в дисертаційній роботі загальнонаукових і спеціальних методів. Обрані методи відповідають сутності об'єкта дослідження.

Об'єкт (інвестиційна безпека держави) і предмет (теоретико-методологічні та прикладні засади формування і реалізації механізмів управління інвестиційною безпекою в умовах сталого розвитку) дослідження відповідають заявленій темі.

Поставлені дисертантом завдання розкривають мету дослідження. Структура дисертації логічна, матеріали розділів викладено відповідно до мети і поставлених завдань.

Викладене вище свідчить про достатній рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження. Висновки у цілому відповідають поставленим завданням, відповідно відтворюються в оприлюдненому тексті анотації.

Представлена до захисту робота є самостійною, інноваційною – в ній здебільшого порушуються питання, які характеризуються невисоким рівнем розробки в Україні. Наукова новизна та висновки дисертації сформульовані конкретно, отримані на основі логічного та послідовного викладу матеріалу.

Розділи дисертаційної роботи взаємопов'язані між собою та структурно доповнюють один одного.

Зазначене дозволяє зробити висновок про достатню обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації, а також про логічність, системність, послідовність та комплексність викладу матеріалу.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження.

Наукове значення дисертаційної роботи визначається особистим внеском автора у вирішення актуального завдання у галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», що полягає в науковому обґрунтуванні рекомендацій щодо вдосконалення механізмів управління інвестиційною безпекою в умовах переходу на принципи сталого розвитку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що основні наукові положення дисертаційної роботи доведено до рівня конкретних рекомендацій і розробок, придатних для використання, зокрема, у: науково-дослідній сфері – в якості основи для подальших досліджень механізмів управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку; правотворчій діяльності – для вдосконалення чинного законодавства щодо забезпечення інвестиційної безпеки України.

Результати дисертаційного дослідження Лисачок А.В. використано:

- Представництвом Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні під час підготовки аналітичного звіту “Робота майбутнього. Форсайт обумовлених впровадженням нових технологій змін у сільському, лісовому та рибному господарствах України”, а саме у частині підготовки розділів: “Обґрунтування вибору виду економічної діяльності”, “Кабінетне дослідження” у частині аналізу макроекономічних показників, “Фактори, що гальмують впровадження нових технологій на підприємстві” (довідка про впровадження №2135 від 19.09.2022);

- Департаментом економіки та цифровізації Київської обласної військової адміністрації при забезпеченні реалізації державної політики у сфері інвестиційної діяльності та державно-приватного партнерства, а саме у частині розробки та організації заходів, спрямованих на нарощування інвестиційних ресурсів, створення сприятливого інвестиційного клімату (довідка про впровадження №412/24/01/2022 від 22.09.2022);

- Департаментом цифрової трансформації та суспільних комунікацій Рівненської обласної адміністрації при здійсненні аналізу та прогнозу розвитку соціально-політичних процесів у регіоні, розгляду питань пов'язаних із реалізацією внутрішньої політики, підготовки інформаційно-

аналітичних матеріалів для місцевих та центральних органів влади. Насамперед, у частині використання методів, інструментів, форм управління вектору розвитку громадянського суспільства (довідка про впровадження №451/03.2-11/22 від 07.10.2022).

Повнота викладення матеріалів дисертаційного дослідження в опублікованих працях.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження Лисачок А.В. викладено у: 1 – розділі монографії, 8` наукових статтях, 4 з яких опубліковано у фахових виданнях, включених до переліків фахових видань, затверджених Міністерством освіти і науки України та 3 – в іноземних виданнях, 1 – стаття у періодичному науковому виданні, проіндексованому у базах даних Web of Science, а також у 16 тезах міжнародних та всеукраїнських наукових та науково-практичних конференцій.

Варто відмітити, що апробація результатів дослідження на науково-практичних конференціях демонструє планомірність і системність роботи здобувачки протягом всього періоду роботи над дисертацією. Зміст анотації ідентичний основним положенням дисертації. Опубліковані наукові праці повною мірою відображають основні положення та результати дослідження.

Дотримання принципів академічної доброчесності. На основі представленого для ознайомлення протоколу подібності у дисертаційній роботі здобувачки порушень академічної доброчесності не виявлено.

У дисертації представлені джерела запозичення ідей, тверджень, та інших інформаційно-аналітичних ресурсів мають посилання.

Усі наукові результати, що містяться в дисертаційній роботі, отримано автором особисто. Із наукових праць, опублікованих у співавторства, у роботі використано лише ті ідеї та положення, які є результатом власних досліджень здобувача. Конкретний вклад автора в праці, опубліковані у співавторстві, наведено в переліку публікацій за темою дисертації.

Оцінка ідентичності анотації та основних положень дисертації.

Аналіз змісту анотації та основних положень тексту дисертаційного дослідження Лисачок А.В. засвідчив їхню повну ідентичність в частині формулювання мети, об'єкта, предмета, завдань, положень новизни, висновків до розділів, загальних висновків. Загалом зміст анотації відтворює інформацію про методологію дослідження, способи аргументації положень, основні ідеї тексту дисертації, викладені стисло.

Анотація не містить інформації, яка була б відсутньою в дисертації. Дисертація та оприлюднена анотація оформлені згідно з Вимогами до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами).

Дискусійні положення, зауваження та побажання щодо змісту дисертаційної роботи

У цілому, відзначаючи позитивні складові поданої до захисту дисертації, водночас, потрібно висловити деякі зауваження та окреслити дискусійні моменти:

1. У назві дисертації використовується словосполучення «механізми управління інвестиційною безпекою ...»; у назві другого розділу та по тексту дисертації «публічне управління ...»; по тексту дисертації часто використано «механізм державного управління ...», дано авторське визначення механізму державного управління (с.52) та наведена класифікація механізмів державного управління (рис. 1.5.). Також застосовано поняття «державне регулювання» (зокрема, с. 54-56). Потребує авторського роз'яснення співвіднесення зазначених понять.

2. Дискусійним вбачається наведене на с. 52 авторське визначення *механізму державного управління*, який окреслено як «певну сукупність засобів, методів, суб'єктів та об'єктів створюючи при цьому єдину систему, яка *спрямована на управління*, яке за допомогою оцінки діяльності суб'єкта підтвердить його ефективність». При цьому, слід сказати що дисертантка на сторінках 50-52 наводить низку визначень цього поняття, які на нашу думку є більш повними.

3. При описі рис. 1.5. на с. 63 автором зазначено: «класифікація *механізмів державного управління*... в залежності від класифікаційної ознаки може бути розподілена наступним чином: 1. За масштабністю впливу: .... *державний механізм* (цілісна, ієрархічна, динамічна система державних органів, підприємств, установ, інститутів, що здійснює завдання і функції держави на основі і в межах права і слугує їй (держави) організаційно-економічною, організаційно-політичною, організаційно-соціальною, організаційно-культурною основою)...». Необхідно пояснення цієї тези, а саме: виокремлення державного механізму в механізмах державного управління.

4. Дискусійною вбачається наведена на с. 50 авторська думка: «У механізмі державного управління присутні також *стимули за допомогою яких органи державної влади мають вплив не лише на суспільство, але й виробництво та соціальні цілі*. До стимулів належать: командно-

адміністративні та соціально-економічні стимули, які є складовою мотиваційного механізму державного управління. Відповідні стимули спонукають державних службовців до високоефективної роботи». На нашу думку, командно-адміністративні стимули мали б залишитися у минулому, зокрема при Public administration, із становленням Public management мають бути застосовані стимули менеджменту, а тим паче якщо Україна прагне до Good Governance.

5. На рис.1.6 «Основні складові механізму управління інвестиційною безпекою» (с.69) названо такі ризики та загрози: *глобальні, локальні, державні, регіональні*. Потребує уточнення такий поділ враховуючи, що на с. 108 автор зазначає «Інвестиційна безпека може бути оцінена на трьох рівнях: *міжнародному, національному та регіональному*».

6. Текст дисертаційної роботи містить низку неточностей та помилок. Зокрема, на с. 52 автор пише: «Дослідники Н.Нижник та *О.Машкова ...*[50, с. 37]» – правильно *О. Машков*; на с. 73 «... діяльність у *галузі державного регулювання...*»; на с.74 «Наразі в Україні присутня єдина *державна стратегія, яка відображена у сфері інвестиційної діяльності*»; на с. 74 «*Нормативно-правове забезпечення інвестиційної політики в Україні було засновано в 1991 р. ...*»; на с. 79 «*Розглянувши Закон України ... ми можемо дізнатись ...*»; на с. 171 «... іноземні інвестори можуть відчувати *громіздкий інвестиційний клімат*»; на с. 195 «Зважаючи на ситуацію, котра наявна в державі *ми маємо розуміти ...*» тощо.

При цьому, вважаємо, що висловлені зауваження та пропозиції, мають, в основному, рекомендаційний і дискусійний характер, впливають із складності й багатогранності досліджуваної теми та окреслюють перспективні напрями подальших наукових розробок досліджуваної проблематики. Саме тому вони не знижують загальної позитивної оцінки наукового дослідження, його наукової та практичної цінності.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Представлена на захист дисертаційна робота Лисачок Алли Василівни «Механізми управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку», виконана на належному теоретико-методологічному рівні, є цілісним і завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому вирішено важливе завдання в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування». Дисертаційна робота містить раніше не захищені наукові положення, автором отримані нові науково обґрунтовані результати. Оформлення дисертації, у цілому, з урахуванням зазначених вище зауважень, відповідає діючим нормативним документам.

Дисертація Лисачок Алли Василівни на тему «Механізми управління інвестиційною безпекою держави в умовах сталого розвитку» відповідає спеціальності 281 "Публічне управління та адміністрування", вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами) та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р., а її авторка – Лисачок Алла Василівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління,
професор, професор кафедри управління
та бізнес-адміністрування

Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Інна СУРАЙ

